

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce
VČELÍ ROK

Barbora Gágyorová

2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Specializace Kniha a tvarování papíru

Bakalářská práce
VČELÍ ROK

Barbora Gágyorová

Vedoucí práce: Mga. Mgr. Petra Soukupová
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění
Západočeské univerzity v Plzni

2022

Prohlašuji, že jsem umělecké dílo vypracovala samostatně a nejedná se o plagiát.

Plzeň, duben 2022

.....

podpis autora

OBSAH

1. Mé dosavadní dílo v kontextu specializace /11
2. Téma a důvod jeho volby /15
3. Proces přípravy, proces tvorby /17
4. Popis díla, technologická specifika /21
5. Závěr /25
6. Resumé /27
7. Seznam použitých zdrojů /29
8. Seznam příloh /31

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

1. LEPORELO, PEČENÍ PERNÍČKŮ, obr.př.1 1. ročník, ZS, 2019

2. KNÍŽKA POP – UP, MOTÝL NOCI, obr.př.2 1. ročník, LS, 2020

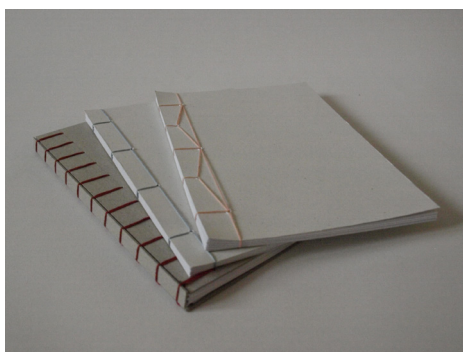

3. ILUSTRACE K POHÁDCE, O OŠKLIVÉM KÁČÁTKU, obr.př.3

2. ročník, ZS, 2020

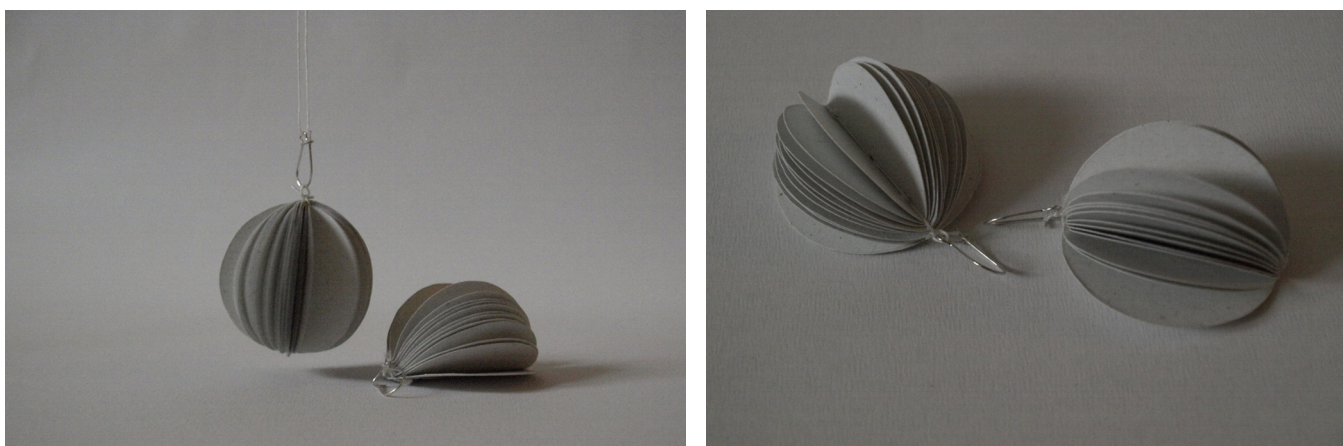
RŮZNÉ BLOČKY, obr.př.4

PAPÍROVÝ LUSTR, obr.př.5

PAPÍROVÝ ŠPERK, obr.př.6

Už jako malá jsem milovala malování a kreslení, zkrátka jakoukoli výtvarnou činnost. Rodiče také museli několikrát přemalovat můj pokoj, protože jsem „čmárala“ i po zdech. Ale to bylo ještě ve školce. První umělecká škola, kde jsem se seznámila s jednoduchými výtvarnými technikami, byla LŠU v Radotíně. Také díky výborné zdejší paní učitelce, jsem začala uvažovat o studiu nějakého výtvarného oboru. Nakonec jsme vybrali, i spolu s rodiči, Střední uměleckou školu Václava Hollara.

Na střední škole jsem na všechny klauzurní práce využívala pouze malbu, nebo kresbu. Nikdy mě nenapadlo použít například techniky koláže, nebo materiálové tisky, i když jsem věděla, že taková možnost existuje.

Když jsem přišla na ZČU do Plzně, paní profesorka Mga. Mgr. Petra Soukupová mě doporučila, ať právě techniku koláže nebo materiálového tisku zkusím. Musím přiznat, že mě to opravdu nadchlo. Ráda jsem s těmito technikami pracovala, například při moji první klauzuře. Vyráběli jsme leporelo na téma – Pracovní postup (obr.př. 1). Jednotlivé ilustrace jsem vytvářela za pomoci různých materiálů, doplněných o malbu akvarelem. V další klauzuře jsem vytvářela knížku o můře (obr.př. 2), která je už kompletně zpracovaná materiálovým tiskem. Zde jsem si i zkusila můj první pop – up. Jelikož se mi práce s pop – upem velmi zalíbila, už tehdy jsem začala uvažovat o tom, že bych ho mohla využít i ve své bakalářské práci.

Tři roky strávené v tomto ateliéru – Kniha a tvarování papíru mi hodně přinesly. Naučila jsem se sešívát a vytvářet různé vazby knih (obr.př. 4) a pracovat s papírem a vytvářet z něj věci, které by mě dřív ani nenapadly (obr.př. 5 a 6). Doufám, že budu moci v Plzni ještě dva roky pokračovat v dalším studiu, i když už to nebude v tomto atelieru a následně využiji všechny své nabyté znalosti v mém budoucím povolání.

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

TÉMA PRÁCE

Jako téma své Bakalářské práce jsem se rozhodla zpracovat pop-up knihu o včelách. Názvem této knihy je Včelí rok. Kniha je především zaměřená na dětské publikum mladšího školního věku, ale zaujme i starší čtenáře.

Volba tématu mi byla jasná již krátce po zadání bakalářské práce. Už dříve jsem přemýšlela o vytvoření knihy o včelách, včelaření a včelařství pro menší děti.

Inspirací mi byl a je můj dědeček Ing. Stanislav Lesse, který se sám včelařství věnuje od mládí a kterému jsem často v dětství, právě se včelami „pomáhala“.

Všichni žijeme v Praze, ale skoro každý víkend a na alespoň část prázdnin jezdíme na chalupu do Železných hor, kde děda chová včely. Mívá čtyři až pět včelstev. Od útlého dětského věku jsem s ním chodila ve včelařské kukle pozorovat a kontrolovat včely, točila medometem a žvýkala vosk s medem z odvíčkových rámků. S maminkou jsem pak na vánoce pekla medové perníčky. Doma máme vždycky nějakou sklenici medu a domácí vyrobenou propolisovou tinkturu, na různé zdravotní problémy, třeba na kloktání při bolesti v krku. Zkoušeli jsme vyrábět i medovinu, ale udržet teplotu okolního prostoru stabilní po delší dobu je trochu problém.

Tímto způsobem jsem tedy trochu nahlédla do včelaření a života včel a proto jsem uvažovala o výrobě takovéto knížky, která by tuto mou zkušenost se včelami předala někomu dalšímu. A třeba ho i trochu poučila. A nyní tedy tuto knížku předkládám, jako svou bakalářskou práci.

Přemýšlela jsem, jakým způsobem – časovou linií, budu knihu zpracovávat. Nakonec jsem se rozhodla ji zpracovat, jako včelařský rok, který začíná po snůšce v létě a ne v lednu, jako běžný kalendářní rok. Na začátku jsem chtěla čtenářům přiblížit něco trochu z historie včelaření (spíše pro starší děti) a pak je obrázkovou formou seznámit s jednotlivými etapami včelařského roku. Chtěla jsem, aby věděli, jak se narodí královna-matka, co celý život dělá, kdo se o ni stará a jak se odlišuje od ostatních včel. Na co jsou v úle trubci a co se s nimi před zimou stane a proč. Jak se včely dorozumívají, jak si oznamují, kde našly med, jak je to daleko a kolik ho tam je. Že ne všechny květiny jsou medonosné a v čem nosí včely pyl. Jak dlouho včely žijí a co se děje v úle v zimě. Také jsem chtěla sdělit něco o včelích produktech a o včelaření všeobecně.

Doufám, že se mi moje téma podařilo vhodně sestavit do této pop-upové knížky a mé případné čtenáře zaujme jak obsahem, tak ilustracemi.

CÍL PRÁCE

Výsledným cílem mojí práce bylo vytvoření pop-up knihy o životě včel, která je určená pro děti a mládež. Chtěla jsem čtenáře ilustrativní - hravou formou seznámit s tímto obdivuhodným hmyzem a případně i u nich vzbudit zájem o včelařství a včelaření.

3 PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

PROCES PŘÍPRAVY

Na úplném začátku mé práce bylo vymyšlení samotného děje, jak půjdou jednotlivé ilustrace za sebou a následné vyrobení makety. Musela jsem promyslet a vyzkoušet, jak budou jednotlivé pop-upy fungovat a jak vlastně budou vypadat i konkrétní stránky s ilustracemi. Když jsem měla hotový tento základ, mohla jsem se posunout k dalšímu bodu přípravy. Rozhodnout se, jakou techniku výtvarného zpracování použiji.

Můj prvotní plán byl akvarel. Vytvořila jsem si pár ploch, skic, dokonce i celých ilustrací, ale výsledek mi připadal příliš jednoduchý, zkrátka - nebyl ničím zvlášť zajímavý.

Vzpomněla jsem si, jak se mi již dříve osvědčilo, v mých předchozích pracích, technika různě strukturovaných ploch. Otisků přírodnin, například kůry stromů, listů, různých trav a květin. Zkusila jsem také umělé materiály, jako například bublinkatou fólii, igelit, nebo alobal a mnoho dalších. Umělé materiály jsem nakonec zavrhlá úplně. Byly příliš monotónní, a ani se vlastně nehodily k tématu, které se vztahuje k přírodě. Otisky přírodnin byly zajímavé a pestré svým vzhledem, ale stále jsem nebyla spokojená. I když jsem je úplně nezavrhlá, nebyly to právě, co jsem potřebovala a co by se mi líbilo na této práci.

Vzpomněla jsem si, jak jsem vytvářela svoji první klauzurní práci na této škole. Téma byl Pracovní postup. Zde jsem využila techniku koláže a akvarelové malby. K malbě jsem přilepovala různé materiály, které jsem následně naskenovala a tím vznikla ilustrace. Nechtěla jsem použít úplně stejnou techniku i na moji bakalářskou práci, ale právě při vzpomínce na tuto práci mne napadl způsob, kterým jsem nakonec svoji knihu vytvořila.

Líbí se mi práce se suchými pastely, kterou jsem si již na menších projektech několikrát vyzkoušela. Napadlo mne, že právě tato technika by mohla být tou pravou pro toto zadání. Nakoupila jsem si více různých odstínů suchých pastelů a papírů různých formátů od A4 po B3 a práce mohla začít! Papíry jsem plošně pokreslila suchými pastely tak, že jsem kombinovala různé barvy, i kombinace barev, směry tahu, i různé tlaky při malbě, až vzniklo plno různě barevných a různě strukturovaných papírů. Ty jsem naskenovala, v počítači upravila a pak jsem ještě následně vytvořila několik barevných variant.

Ale stále jsem nebyla úplně spokojená. Ještě tomu něco chybělo. Nyní jsem se vrátila k možnosti otisku přírodnin, který jsem úplně nezavrhlá. Vyhrála kombinace obou variant, která se mi zdála nejlepší. Začala jsem tedy přemýšlet, které z přírodnin použiji. Jako první mne napadl otisk mezistěny, která vlastně

vypadá, jako plástev medu. Jak jsem již psala v úvodu, můj dědeček je včelař a tak nebyl problém nějakou mezistěnu od dědečka získat. Mezistěny jsou tenké voskové destičky, vyrobené lisováním pravého včelařského vosku. Do mezistěn je nataven drátek. Tyto mezistěny se umísťují do rámků a tvoří základ pro včelí dílo. Dají se koupit ve včelařské prodejně a nebo je včelař v prodejně vymění za donesený vosk. Včelaři s větším počtem včelstev si je lisují sami ze svého vlastního vosku.

Zkoušela jsem různé způsoby, jak mezistěnu obtisknout. Nejprve na suchý čistý papír za použití kvašových barev, dále na navlhčený, a tak dále. Nejlépe vypadal otisk na papír, který jsem za pomoci pastelů nabarvila na světle - žlutavý okr a mezistěnu na něj otiskla pomocí kvašových barev.

Dále jsem potřebovala otisky nějakých listů. Bohužel v prosinci nikde venku žádné listy nebyly. Pro tento účel jsem využila svého avokáda, které si pěstují v pokoji. Vytvořila jsem různé otisky tak, jak u otiskávání mezistěny. Nejprve na suchý, čistý papír, dále i na různě barevné papíry.

Pak přišly na řadu hlavní aktéři scény – včely. První plán byl, udělat je z již vytvořených barevných ploch. Ovšem tento nápad zklamal. Včely byly velmi plošné, a v celkové ilustraci zanikaly - splývaly s okolím a ani nebylo dobře poznat, zda to vůbec včely jsou. Napadlo mne, že včely namaluji, nebo nakreslím ručně. Začala jsem s včelami malovanými pomocí kvaše. Ty ovšem neladily k již dříve vytvořeným plochám suchým pastelem. Tak jsem se rozhodla namalovat včely suchým pastelem.

Překvapilo mne, jak včely namalované suchým pastelem krásně vynikaly. Vypadaly jako živé. Nejen, že oživily celou scénérii, ale domnívám se, že čtenářům názorně přiblíží, jak včela vlastně vypadá. V mnoha publikacích a i různě na internetu, jsem nacházela ilustrace včel s žlutočernými pruhy. Tak ovšem vypadají vosy a ne včely. Z tohoto důvodu se domnívám, že je od sebe někteří lidé nerozlišují. Musím přiznat, že tato část práce byla jedna z mých oblíbených.

Nyní jsem už měla vše připravené a mohla jsem se pustit do samotného vytvoření knihy.

PROCES TVORBY

Nejprve jsem za pomoci Ilustrátoru a Photoshopu vytvořila jednotlivé podkladové ilustrace. Pro tuto výrobu bylo využito předchozích zmíněných barevných ploch, otisků listů a mezistěn a nakonec i včel.

V Ilustrátoru jsem si za pomoci grafického tabletu nakreslila obrysy různých

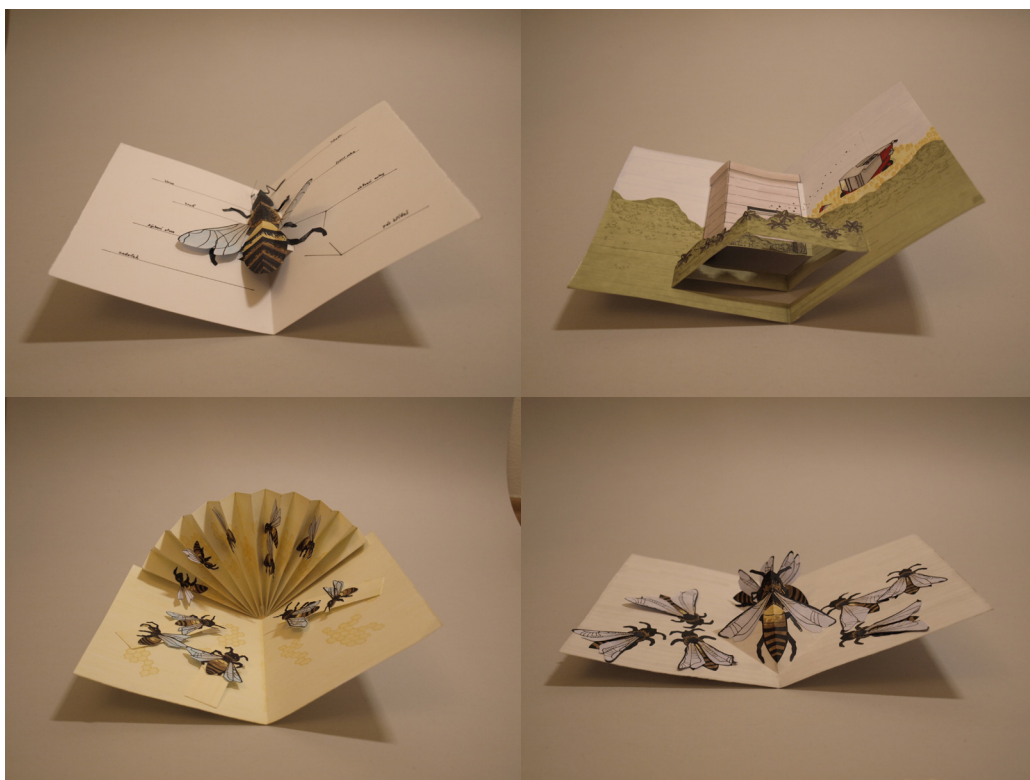
částí scénérie. Společně s nimi a skeny ploch, jsem vytvořila objekty, ze kterých se scénérie bude skládat (siluety jsem pomocí ořezové masky vyřízla ze skenovaných barevných ploch). Vše jsem poté ve Photoshopu složila dohromady. Tímto způsobem jsem tedy vyrobila všech 13 dvoustranných ilustrací a mohl následovat další krok.

Následovalo vytvoření jednotlivých částí, ze kterých se skládají jednotlivé pop-upy. K tomuto účelu mi stačil program Illustrator a postup práce byl vcelku stejný, jako u předchozích podkladových ilustrací. Vytvořila jsem si různé siluety a použila je k vyříznutí objektu z barevné plochy. Dále jsem k nim vytvořila tzv. „pacičky“, za které jsem ilustrace přilepovala k podkladu.

Dále jsem si v programu Indesign vytvořila dokument, kam jsem umístila jednotlivé ilustrace.

Již zbývalo vymyslet doprovodný text a jeho umístění na stránkách. S napsáním textu mi pomohl můj dědeček – včelař a také zkušenosti se včelařením, které již mám. Odborné informace jsem čerpala z knihy – Včelařství, Veselý a kolektiv, které vydalo Státní zemědělské nakladatelství v Praze roku 1985.

MAKETY, Obr.př.7

4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

POPIS DÍLA

Dílo se skládá z úvodního textu, dále z 13 dvoustranných ilustrací a závěrečného textu.

V úvodu jsem chtěla čtenáře seznámit s obecnými informacemi o včelách. Například kolik je druhů včel, jaké typy včel se nachází v jednotlivém včelstvu, jaké produkty včely produkují a tak dále.

Na první ilustraci se nachází obecný popis včely.

Na druhé ilustraci už začíná příběh včelího roku. Ten začíná v červenci, na konci poslední snůšky. Je zde obilné pole, louka a hory. V tomto prostředí stojí úl. Včely si v něm uchovávají poslední zásoby a chystají se na zimu.

Na třetí ilustraci se nacházíme uvnitř úlu. Ilustraci tvoří plástev, na které se nacházejí včelky které si ukládají zásoby na zimu do buněk.

Čtvrtá ilustrace je o přezimování včel. Včely se během ní nachází v takzvaném chumáči. V jeho středu je královna, kterou včely tímto způsobem drží v teple. Okolo matky ve středu je teplota 20-30°C, na povrchu chumáče neklesne teplota pod 0°C. Chumáč se během zimy pohybuje prostorem úlu, podle toho, jak včely spotřebovávají svoje zásoby.

V páté ilustraci už začíná jaro. Včely se pomalu probouzí ze zimního spánku. V tomto období královna vylétá na takzvaný svatební let na místo, kde se nechá oplodnit trubci. Začíná narůstat aktivita na česně.

Šestá ilustrace nás opět zavede do úlu. Zde je už královna zpět ze svatebního letu a klade vajíčka do buněk. O vajíčka se pak starají včely mladušky. Mladušky zahřívají plod, udržují v úlu potřebnou vlhkost, vylučují vosk, stavějí nové plásty a čistí ty starší. Jejich zásadním úkolem je krmení plodu, matky a mladých trubiců. Střeží bezpečnost včelstva, v dlouhém řetězci předávají nektar přinesený létavkami a dbají také o čistotu úlu, tmelí škvíry a trhliny. V úlu jsou také výše zmíněné včely létavky. Létavky, jak již jejich označení napovídá, vyletují z úlu a přinášejí nektar, vodu, pyl a pryskyřičnatý tmel – propolis. Podílejí se na některých dalších pracích – větrají v úlu, odpařují vodu ze zásob medu, střeží česno nebo čistí dno v úlu.

Na sedmé ilustraci včely vylétají z úlu ven, aby prozkoumaly okolí a našly místa, kde by mohly sbírat nektar. Když takové místo objeví, vrací se zpět do úlu

a různými pohyby tzv. tanečky, dotýkáním se tykadel nebo i bzučením sdělují ostatním včelám co našli a kde se to nachází.

Na osmé ilustraci je vyobrazena medonosná zahrada. Včely nesbírají nektar ze všech květů, ale jen z těch, které jsou tzv. medonosné. To mohou být například květy keřů – jako trnky, květy ovocných stromů, květy lip, topolů, akátů. Nektar mohou včely najít také na mátě, mateřídoušce, levanduli, bělotrnu, meduňce, zlatobýlu, nebo zvonku.

Devátá ilustrace ukazuje přímo sběr nektaru a s ním i sběr pylu. Při sosání nektaru sosáčkem se včele také uchytí do pylového váčku pyl. Pyl pak přenáší z kytky na kytku, jak hledá další nektar. A takto se rostliny opylují. Část pylu si i odnese sebou do úlu, a s jeho pomocí vytváří mateří kašičku.

V desáté ilustraci jsme opět uvnitř úlu. Včely přináší nasbíraný nektar zpět do úlu, předají ho jiným včelám a letí zpět pro další nektar. Včely v úlu z nektaru odvětrají vodu, obohatí jej o látky z vlastního těla a uloží do pláství, kde med dozrává.

Jedenáctá ilustrace nám ukazuje, že kromě medu včely vytváří i mateří kašičku. To je krmivo pro královnu a také s ním krmí larvičky, ze kterých se vylíhnou nové včely. Obsahuje sušinu, vodu, tuky, bílkoviny, 8 druhů aminokyselin, glukózu, fruktózu, vitamíny A, B komplex, C, D, E, hormony, měď, vápník a železo.

Dvanáctá ilustrace nám vysvětluje, proč včelař musí včely na podzim krmit. Včelí med je včelí potravou. Na zimu však včely pro přežití potřebují potravu náhradní, jelikož zásoby medu v rámcích bývají po posledním vytáčení velmi mizivé. Ke krmení se používá cukerný roztok, kde se v poměru 3:2 smíchá cukr s vodou. Je třeba aby byl cukr pořádně rozmíchán. Používají se sklenice o objemu 3,5l, na které se nasadí prosakovací víčko.

Na třinácté poslední ilustraci se včely opět chystají na zimu. Sbírají zásoby a ukládají si je v úlu.

Na závěrečné dvoustraně je text, kde se čtenář dozví něco zajímavého z historie.

JEDNOTLIVÉ ILUSTRACE, Obr.př.8

TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKACE

Na jeden kus knihy ve formátu B5 (složená, 176 mm x 250 mm), B4 (otevřená 250 mm x 353 mm) byly použity papír FLORA Giglio, 250 gm², ve 5 arších + další na pop – upy (cca 30 ks A3 formátů, papír FLORA Giglio)

knihářská lepenka 0,9 mm a 1,5 mm

použité písmo: Gill Sans MT Regular, Gill Sans MT Bold, barva písma je tmavě hnědá (C=0, M=55, Y=100, K=78)

VÝSLEDNÝ PRODUKT

Výsledným produktem je autorská kniha ve třech vydáních. Všechny varianty jsou zhotovené harmonikovou vazbou. Kniha má formát 176 mm x 250 mm.

Desky jsou zhotoveny z lepenky o tloušťce 2 mm a potažené na hřbetě plátnem hnědé barvy. Přední a zadní deska je potažena papírem (FLORA Giglio, 130 gm²) s potiskem mezistěny. Kniha obsahuje 13 prostorových ilustrací.

Hlavními aktéry v knize jsou včely. Objevují se skoro na každé stránce knihy. Původně jsem chtěla včelu umístit i na přebal knihy, ale s kombinací plástve včela zanikla a u samotné včely na bílém podkladě zase něco chybělo. Proto jsem zvolila použít na přebal pouze otisk mezistěny. Myslím, že samotná, medově barevná plástev perfektně vystihne charakter knihy. Knižní blok je v deskách zachycen pomocí křidélek na vnitřních stranách desek.

Písmo, které nás celou knihou provází, je v barvě hnědě okrové, aby zároveň sedělo k ilustracím a nenarušovalo je, ale zároveň bylo i dobře vidět. Navíc tento okrový odstín krásně připomíná barvu tmavého medu.

Jsem ráda, že jsem zvolila techniku skládání různě barevných ploch a materiálového tisku. Práce tímto způsobem mě velmi líbila.

5. ZÁVĚR

Závěrem bych chtěla uvést, že mě celá práce velmi bavila, i když mi trvala déle, než jsem předpokládala a byla pro mne trochu namáhavější než jsem čekala.

Nejvíce mě bavila kresba včel, se kterými jsem si doslova vyhrála, aby vypadaly jako živé. Bavilo mne i vytváření barevných ploch, experimentování s kombinacemi různých barev a technik, když jsem vytvářela barevné plochy, nebo otiskávání mezistěn či listů.

Trochu jsem měla problémy na začátku, při rozložení jednotlivých ilustrací, nebo při výrobě maket, kdy mi zpočátku nešla výroba pop – upů úplně od ruky. Rozhodně mě však toto neodradilo, a ráda bych si někdy v budoucnu vytvořila ještě další pop – upovou knihu.

Drobné problémy nastaly, když jsem vše začala skládat v počítači. Nikdy jsem v práci s programy, jako je Indesign, nebo Photoshop nevynikala. Ze začátku to bylo docela náročné a musela jsem hledat po internetu, jak co udělat. Ale i díky tomu musím říci, že se teď v těchto programech mnohem lépe orientuji.

Přesto a nebo právě proto doufám, že se mi práce povedla, ale to budou muset posoudit jiní.

Na úplný závěr bych zde ještě ráda poděkovala svému dědečkovi, panu Ing. Stanislavu Lesse, zkušenému včelaři, který mi hodně pomohl, co se týká orientace v odborných informacích o včelách a včelstvu a v sestavení děje tak, aby odpovídal pravdě.

6. RESUMÉ

Výsledkem mé bakalářské práce je autorská kniha o včelách ve třech kopiích. Všechny varianty jsou zhotovené harmonikovou vazbou. Kniha má formát 176 mm x 250 mm. Jedná se o pop – upovou knihu s barevně zpracovanými ilustracemi technikou materiálového tisku a strukturových ploch. Ilustrací je celkem 13 dvoustran.

Názvem této knihy je Včelí rok. Kniha je především zaměřená na dětské publikum mladšího školního věku, ale zaujme i starší čtenáře. Vypráví příběh o životě včel v jednom roce. Včelařský rok nezačíná jako náš běžný kalendářní rok. Jeho začátek je v období poslední hlavní snůšky na konci července a opět končí ve stejném období.

The result of my bachelor's thesis is an author's book about bees in three copies. All variants are made of accordion binding. The book has a format of 176 mm x 250 mm. It is a pop - up book with color - processed illustrations using the material printing technique and structured surfaces. The illustrations are a total of 13 pages.

The title of this book is Year of bee. The book is primarily aimed at young audiences of younger school age, but will also appeal to older readers. It tells the story of a bee's life in one year. The beekeeping year does not start as our normal calendar year. It begins at the time of the last main clutch at the end of July and ends again at the same time.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

INTERNETOVÉ ZDROJE

<https://vcelstva.czu.cz>

<https://cs.wikipedia.org>

KNIŽNÍ ZDROJE

Včelařství, Veselý a kolektiv, Státní zemědělské nakladatelství v Praze roku 1985

JINÉ ZDROJE

Konzultace se včelařem Ing. Stanislavem Lesse

8. SEZNAM PŘÍLOH

obr.př. 1 – Leporelo pečení perníčků

obr.př. 2 – Knížka Pop – Up, Motýl noci

obr.př. 3 – Ilustrace k pohádce – O ošklivém káčátku

obr.př. 4 – Různé bločky

obr.př. 5 – Papírový lustr

obr.př. 6 – Papírový šperk

obr.př. 7 – Makety

obr.př. 8 – Jednotlivé ilustrace